

Lázně Kynžvart

Kraj: Karlovarský

Správní obvod: Mariánské Lázně

Nadmořská výška: 637 m n. m.

Počet obyvatel: 1 385

Adresa URL: www.laznekynzvalt.cz

Okres: Cheb

GPS souřadnice: 50.010581N, 12.624737E

První pís. zmínka: 972 (1053 let)

PSČ: 354 91

Okolí a příroda Lázně Kynžvart

V širokém údolí, kde se k sobě přibližují poslední výběžky Karlovarské vysočiny a Českého lesa, leží na jižních svazích Slavkovského lesa Lázně Kynžvart. Slavkovský (dříve Císařský) les je spolu s Tepelskými vrchy součástí Karlovarské vysočiny.

Horniny Českého lesa patří k nejstarším částem evropské pevniny. Český les je budován tak jako Šumava z předvariských vrás z doby nejstarších prvohor před více než miliardou let. Hlavní horninou je tu rula a místy i svor, který tvoří při státní hranici význačný hřeben Dyleně (939 m), zvedající se několik kilometrů jihozápadně od Lázní Kynžvartu. Výskyt obecného granátu na svazích Dyleně svědčí o tom, že přeměna původní horniny na svor byla provázena velmi silným horotvorným tlakem. Oblast Českého lesa má některá zajímavá místa, v nichž se zachoval původní ráz porostů starého pohraničního hvozdu. Dvě z nich byla v okolí Kynžvartu vyhlášena roku 1950 státními rezervacemi ochrany přírody: bučina u Žďáru a rašeliniště s pralesem olší u Chodovské Huti.

Třetihorní vrásnění způsobilo horotvorný tlak, který vytvořil četné zlomy, pronikající do velkých hloubek. Došlo k sopečné činnosti v Českém středohoří, v Doupovských horách i v našem kraji v oblasti Tepelských vrchů a v okolí Chebu. Dnes již sice sopečná činnost dávno ustala, zlomové linie však existují dále a projevují se nejvýše slabými zemětřesnými jevy. Právě těmto zlomovým liniím vděčí západočeské minerální prameny za svůj vznik. Jde většinou o tzv. vody juvenilní, které tryskají z hloubky pod tlakem vlastních plynných látek. Voda Lázní Kynžvartu je chladná a železitá kyselka s velkým obsahem kyslíčnicku uhličitého, dosti závislá i na vodě srážkové, ovlivňující výši vodní hladiny ve vrchovištích nad Kynžvartem.

Třetihorní zlomová linie, která dala vzniknout kynžvartským minerálním pramenům, probíhá ve směru severozápad - jihovýchod a je zvaná podle svých koncových míst linií chebsko-stříbrskou. Touto zlomovou linií je nejdůležitěji omezen právě jižní svah Slavkovského lesa kolem Lázní Kynžvart, a to zejména mezi Mokřinami a Planou. Pukliny tohoto zlomu jsou vyplněny křemenem, který byl místy těžen i k účelům sklářským, např. na Bílém kameni u Lázní Kynžvartu. V oblasti Českého lesa tvoří tento křemen tzv. "český křemenný val", ze kterého je vytvořen i nápadný obrys Přimdy (849 m), uzavírající jižní obzor v pohledech z kopců nad Lázněmi Kynžvart.

Slavkovský les a Tepelské vrchy, které se podle nového názvosloví nazývají společně Karlovarskou vysočinou, se stýkají v Mariánských Lázních. Východní svah mariánskolázeňského údolí patří Tepelským vrchům se sopečnými vrcholy Podhory (846 m) a Vlčí hory (701 m), svah západní patří Slavkovskému lesu, jehož žulový podklad s nejvyššími vrcholy Kladské (978 m) a Lysiny (987 m) má zcela jiný ráz než převážně fylitická náhorní plošina Tepelských vrchů. Nepropustný podklad masivní

žuly Slavkovského lesa způsobil nadržení srážkových vod v jeho nejvyšší partii na severních svazích Kladské, kde vznikla významná rašeliniště. Ve své původní rozloze 264 ha byla již od r. 1931 chráněnou státní přírodní rezervací. V r. 1955 byla tato rezervace rozšířena na plochu 830 ha, protože jde o nesmírně citlivý bod vodního režimu - nejen jako pramenná oblast potočních přítoků Mže, Teplé a Ohře, nýbrž i jako důležitá oblast sytící vadózní minerální vody Mariánských Lázní a Kynžvartu. Nejvýše z nich je položeno rašeliniště na Lysině s překrásným porostem borovice blatky v klečovém vývoji, plošně nejrozsáhlejší je rašeliniště Tajga s převládající pyramidální formou téže borovice. Podrost rašelinišť vyniká vzácnými formami vrchovištní flóry, z nichž nejnápadnější je výskyt všech druhů rodu borůvky (*Vaccinium myrtillus*, *vitis idaea*, *oxycoccus*, *uliginosum*), šichy černé (*Empetrum nigrum*), kyhanky (*Andromeda polifolia*) a rosičky (*Drosera rotundifolia*). Jakékoliv odvodňování této oblasti, přiléhající bezprostředně ke Kynžvartu, by znamenalo katastrofální zásah do vodního režimu celých západních Čech, protože nikde jinde není zde podobné zařízení přirozené vodní nádrže, jakou představují tato rašeliniště v okolí Kladské. Industrializovaný okraj podkrušnohorských hnědouhelných pánví a kamenouhelná pánev plzeňská se svými propustnými pískovci a suchými bory by zdaleka nestačily udržet úroveň podzemních vod na té výši, kterou jim dává právě extrémně vlhká půda rašelinišť Slavkovského lesa.

Pozoruhodný přírodní objekt Slavkovského lesa v blízkém okolí Lázní Kynžvartu je i hadcový pruh. Začíná severně od Mariánských Lázní a postupuje směrem severovýchodním. Mezi Prameny a Mnichovem dosahuje největší nadmořské výšky 880 m (Vičí kámen). Hadec čili serpentín je hornina, složená vesměs z druhotných křemičitanů železa a hořčíku. Vznikla rozložením původních olivínů a pyroxenů v žilné vyvřelině. Vzhledem k chloritickému rázu většiny minerálů má tmavozelenou barvu, místy přerušovanou světlejšími pruhy vláknitého serpentínu. Latinský i český název zdůrazňují barevný dojem z této horniny, působící pestrostí jako hadí kůže. Zdejší hadec byl v minulosti zpracováván umělecky zvláště v Mnichově u Mariánských Lázní. Dodnes najdeme v Lázních Kynžvartu a v Mariánských Lázních v inventáři některých hotelů a lázeňských penziónů popelníčky, těžítka a jiné ozdobné předměty z hadce. Také část jímký Křížového pramene v Mariánských Lázních je ozdobena hadcovými obklady stěn pod hlavní kupolí sloupového pavilónu. Na nalezištích hadce v okolí Lázní Kynžvartu najdeme i některé vzácnější formy hadcových rostlin, např. rožec kuřičkolistý (*Cerastium alsinefolium*) nebo sleziník hadcový (*Asplenium serpentini*). Tyto rostliny jsou pod státní ochranou. Na hadci počíná i dosti rozsáhlý areál vřesovce (*Erica carnea*), který je rozšířen i na fylitickém podkladu malebných skal v údolí Teplé a hýří v květnových týdnech svým bohatým květenstvím červenofialové barvy. V ČSSR je znám společný výskyt této nádherné rostliny pouze ze Slavkovského lesa a z Vranovské Vsi u Znojma. Proto právem zasluhuje přísné ochrany. Vzácnější formy živočichů najdeme v okolí Lázní Kynžvartu jen mezi zástupci nižších živočišných tříd. V rašelinových tůních žije např. vzácný červ *Naidium luteum*. Ve zdejších rozsáhlých lesích jsou dosti bohatě zastoupena některá kožešinová zvířata, např. kuna lesní. V dřívějších létech bývala na úbočí Dyleně nad Kynžvartem farma stříbrných lišek. V okolí Kladské a Pramenů žije početné stádo vysoké zvěře.

Z mineralogického bohatství Lázní Kynžvartu a jejich okolí nutno především jmenovat žulu, která tvoří podklad celého Slavkovského lesa. V oblouku mezi Žandovem, Milíkovem a Lázněmi Kynžvart je to hlavně žula hrubozrná. U kynžvartského zámku vychází na povrch i jemnější žula porfyrická. Mezi Starou Vodou a Dolním Žandovem proniká na povrch křemen zmíněného již křemenného valu. U

Lázní Kynžvartu je možno nalézt křemen mléčný, citrín a růženín. Nedaleko města, na cestě k Úbočí, je zatopená šachta, kde byl dříve těžen čistý křemen. Byl pak zpracováván ve sklárně u kynžvartského nádraží. (Tato bývalá sklárna pracuje nyní jako slévárna taveného čediče.) Poblíž Úbočí bychom našli i pěkné krystaly amfibolu a červeně zbarveného živce. Amfibolická břidlice se vyskytuje i ve svoru u dvora Lískovce za Lázněmi Kynžvart. V okolí kynžvartského zámku jsou dosti silná ložiska sfaleritu, galenitu a křemence s arzenovým kyzem. Ve slídnaté břidlici na Dyleni bychom našli titanit a ve svoru granáty, které však nemají hodnotu polodrahokamů. Mezi Dyleni a Lázněmi Kynžvart se dříve těžil muskovit. Několik dělnických rodin v Lázních Kynžvartu se dokonce zabývalo v minulých letech loupáním slídy.

V křemitých čočkách svoru na Dyleni se řídce najde andalusit. Mezi Lázněmi Kynžvart a Starou Vodou se vyskytuje ametyst, fibrolit a hrubozrnný kusový triplit. V okolí lázní se občas podaří najít i žlutavé, pěkně vyvinuté krystalky vodnatého fosforečnanu hlinitého s obsahem vápníku a železa (kreuzbergit). Přírodní bohatství Lázní Kynžvartu doplňuje konečně již zmíněná rašelina, bohatá huminovými kyselinami a látkami, obsahujícími volný i vázaný kyslíčnický uhlíčitý. Je proto výbornou surovinou pro přípravu léčivých koupelí. - I z tohoto stručného přehledu mineralogického bohatství kynžvartské oblasti vidíme, kolik významných a pozoruhodných nerostů najde nejen odborník, ale i milovník přírody na svých procházkách v okolí lázní.

Z půdních typů převládají v údolí Lázní Kynžvartu skeletové půdy horských poloh různých půdních typů od jemnozrnných až po štěrkovité a kamenité. V zemědělství převládá žito, brambory, oves a len. V kopcovitém terénu se opět rozšiřuje pastevectví a chov ovcí.

V dřívějších dobách se v okolí Lázní Kynžvartu vydatně těžila i rašelina. Podle Lerchova rozboru z r. 1899 je to hodnotná sirno-železnatá slatina.

Příroda v okolí Lázní Kynžvartu je krásná. Proto ji také lidé rádi a znovu vyhledávají. V lesních komplexech nad Lázněmi Kynžvart směrem k Sokolovu můžeme jít celé hodiny, aniž bychom potkali člověka. Můžeme tu nerušeně obdivovat jedinečné geologické a mineralogické výtvořiny přírody, či krásnou vrchovištní květenu, rašeliniště i daleký výhled do kraje.

